

Siniša Slavinić

BJELOVARSKÉ RATNE NOVINE

Proživljavamo težak i bolan rat, rat strašne mržnje,
velike laži i oskrvuća svetih mjesta.
U tom je smislu ovo najmanje rat oružja,
a najviše rat cijelog čovjeka protiv drugog cijelog čovjeka.
A od takva rata jedino istina može osloboditi.
(J. Jukić, Glas koncila, 24. studenoga 1991.)

Osnovna značajka vojnog novinarstva jest poticati građane na obranu zemlje, poticati ih na podnošenje žrtve, hrabrost i izdržljivost. Ratne novine, koje su tijekom Domovinskog rata izlazile na području grada Bjelovara, bile su prije svega novine pojedinih postrojbi. Zbog toga su one veću pažnju posvećivale podizanju i očuvanju borbenog morala članova postrojbi i njihovu animiranju, upoznavanju s novostima vezanim uz Hrvatsku vojsku i vojno zakonodavstvo. Njihova veza prema građanstvu bila je marginalna. Veza prema van je postojala, možda tek (u sasvim malom dijelu) prema članovima obitelji pripadnika postrojbi Hrvatske vojske kako bi se, s jedne strane, održavao nacionalni duh spremnosti i podrška članovima obitelji na terenu, a s druge strane kako bi ljudi na terenu bili „spokojni“ i kako bi se uvjerali da je kod kuće sve u redu.

Osnovni oblici novinarskog izražavanja u bjelovarskim ratnim novinama jesu vijest, fičer, reportaža, raport i fotoreportaža s terena, odnosno bojišnice, a dominantne su teme prikazi oružja, predstavljanje tada aktualnih odredbi i članaka novih zakona vezanih uz obranu, Hrvatsku vojsku i nove činove. U tom segmentu ti se listovi uklapaju u osnovne značajke vojnog novinarstva. Vojno je novinarstvo nastavak rata drugim sredstvima. Uključuje čuvanje tajne i svjesno obmanjivanje i propagandno informiranje. U tom kontekstu, bjelovarske ratne novine svoj obmanjivačko-propagandni cilj nisu ispunile. To i nije čudno s obzirom na činjenicu da su novine bile prije svega usmjerene prema svojim vojnicima.

Bjelovarske ratne novine izlazile su samo tijekom ratnih dana, pa je i njihova koncepcija bila tome podređena. No, unatoč toj činjenici i činjenici da je to više vezano uz mirnodopsko vojno novinarstvo, težište u svim brojevima bilo je na domoljublju i isticanju obrane Hrvatske od opasnosti u kojoj se našla i borbi za njenu, ugroženu, samostalnost, ali s mjerom i etičkom tolerantnošću.

Vojno je novinarstvo i snažno sredstvo psihološkog rata. No dok je njegov cilj – slabljenje ili potkopavanje morala i spremnost za obranu protivnika – u bjelovarskim ratnim novinama bio u drugom planu ili ga uopće nije bilo (novine su bile usmjerene na pripadnike Hrvatske vojske), psihološki moment u jačanju spremnosti hrvatskih vojnika, pa i segment pridobivanja svjetskoga javnog mnijenja da se vodi opravdani i obrambeni rat (novine su slane u UNPROFOR i na nekoliko adresa u inozemstvu, npr. Hrvatima u Australiju), bio je prisutan.

Vrijeme izlaženja, nastanak i sadržaj bjelovarskih ratnih novina

Bjelovarske ratne novine izlazile su u razdoblju 1991. – 1992. godine. U Bjelovaru su tada izlazile troje ratne novine: *BjeloWARac* (1991. – 1992. i poseban broj 1994.), *Vihor* (1992.) i *55* (1992.). Jedne od prvih novina Hrvatske vojske bile su novine *BjeloWARac*, glasilo bjelovarske 105. brigade, pa potom Operativne zone Bjelovar. Iz *BjeloWARca* je potom izrastao *Vihor*, a *55-ica* su bile ratne novine bjelovarskoga 55. samostalnog bataljuna.

BjeloWARac

Prvi broj *BjeloWARca* izišao je u studenome 1991. pod punim imenom *BjeloWARac – bilten oružanih jedinica Republike Hrvatske Bjelovar* kao glasilo bjelovarske 105. brigade. Taj prvi broj nastao je u zamračenom (zbog stalnih zračnih uzbuna) Bjelovaru, maglovite, pro hladne noći u režiji Marijana Novosela, koji je bio glavni duhovni pokretač novina, i Siniše Slavinića, kao urednika i člana Zapovjedništva 105. brigade, zaduženog, zajedno s Marijanom Novoselom, za „političku djelatnost i informiranje“. Ideja da se u 105. brigadi pokrene bilten brigade naišla je na veliku podršku zapovjednika brigade brigadira Stjepana Ivanića.

U to vrijeme (studen 1991.) bjelovarska 105. brigada bila je razmještena na slavonskome ratištu, kamo je upućena 14. studenoga 1991. (koji tjedan prije izlaženja prvog broja *BjeloWARca*) prvotno s ciljem da se probije blokada i opsada grada Vukovara¹. U nikad posve razjašnjenj kakofoniji zapovijedi brigada je uoči pada Vukovara zaustavljena u istočnoj Slavoniji (na liniji: Trbušanci – Bosut – Đeletovci – Komletinci – spačvanske šume), na području na kojem je potom ostala gotovo godinu dana.

---

¹ Ivanić, Stjepan (2006.). *Da se ne zaboravi: 105. brigada HV-a u Domovinskom ratu (1991. – 1992.)*: Bjelovar: Marigraf d.o.o. U točki 5.3. te zapovijedi stoji: «105. brigada HV-a iz OR Stari Mikonovci ima zadaću da po ovladavanju s. Bogdanovci napadne snage koje okružuju obranu Vukovara na potezu s. Bogdanovci – Vukovar, razbije snage agresora, deblokira gradsku cjelinu Vukovara i zaposjedanjem položaja ojača njezinu obranu».

Ime biltena, koji će ubrzo prerasti u prave novine, spretno je izabrano kao pandan lokalnog tjednika *Bjelovarski list*, koji lokalno stanovništvo od milja naziva jednostavno *Bjelovarac*. Umjesto sloga *var* maštovito je ubačena engleska riječ *war* (rat). Ispod imena lista navedeno je da je to *bilten oružanih jedinica Republike Hrvatske Bjelovar*. Prvi broj *BjeloWARca* napravljen je, napisan i umnožen na fotokopirnom stroju u 100 primjeraka, tijekom noći u prostoru zgrade tadašnjeg poduzeća *Udružena metalna industrija Bjelovar* (UMIB), na Trgu Eugena Kvaternika, gdje je od lipnja (i kolovoza) 1991. bilo smješteno zapovjedništvo 105. brigade. Prvi broj izišao je na osam stranica na A4 formatu (21 x 30 cm). Uz ozbiljne teme, predstavljanje pripadnika brigade, izvoda iz Ustava Republike Hrvatske, imao je i svoj odabir iz dnevnog tiska te šaljivi kutak u kojem se karikaturom predstavio Branko Medak. Autori tekstova objavljenih u prvom broju (*Dragi ljudi – hrabri ljudi – Naši borci* i *Konstatacije*) bili su S.S. (Siniša Slavinić) i M.N. (Marijan Novosel). Ostatak biltena odnosi se na *Odabir za vas* (iz druge štampe), kamo je prenesen *Mali bonton za hrvatskog vojnika* (Ž. Ciglara) i *Slobina istina*, te izvode iz Zakona o Oružanim snagama. Odmah nakon umnažanja, broj *BjeloWARca* odvezen je pripadnicima 105. brigade – na prvu crtu bojišnice – prvim vozilom koje je išlo u Slavoniju.

U studenome 1991. izlazi drugi i treći broj *BjeloWARca*. Oba broja otisnuta su na šest stranica u nakladi koja se kretala oko sto primjeraka umnoženih na fotokopirnom stroju. Zbog male naklade, na svakom broju (od prvog) pisalo je: „Pročitaj i daj dalje“, baš kao što je pisalo na biltenima Narodnooslobodilačkog pokreta tijekom Drugoga svjetskog rata, o čemu je svjedočio naš poznati novinar, Dalmatinac Božo Novak². Slično kao i Novak, i prvi broj *BjeloWARca* njegovi su „izdavači“ napisali na starom pisacem stroju marke *Biser* i umnožili na nešto mlađem fotokopirnom stroju, koji je ostao kao amanet u zgradi nekadašnjega socijalističkog mastodontskog poduzeća UMIB. Navedena dva broja sadržajem su daleko odmakla od prvijenca.

U drugom broju (studen 1992.) nijedan objavljeni tekst nije potpisan. Uz *Uvodnik*, tu je stalna rubrika *Naši borci*, koja donosi dvije priče, dva portreta pripadnika 105. brigade. Uz vijesti, u *Izboru iz tiska* broj donosi *Malu školu ratovanja* (*Protuzračna obrana pješadijskim naoružanjem*) te tekst iz *Globusa – Deset dana* – koji će potresti Hr-

---

² Ilegalni Narodnooslobodilački odbor, koji je organizirao otpor okupaciji, zadužio je Novaka, zajedno s još 5 – 6 njegovih vršnjaka, da prikuplja novosti o antifašističkoj borbi i da ih distribuira po otoku. Jedina tehnologija koju su imali – staromodna pisaača mašina, primitivni aparat za kopiranje i kratkovalni radio – nalazila se u kući Novakovih. On bi s kolegama slušao međunarodne radio-izvještaje, najčešće iz Londona, i onda bi ih pretvarali u vlastite „izvještaje s ratišta“. Kad bi odštampali svoj raport, ne više od 100 – 200 primjeraka, slali bi ga preko mreže simpatizera i pripadnika narodnooslobodilačkog pokreta od kuće do kuće na Hvaru. (...) Opremljeni kao da idemo u noćno ribarenje, raznosili bismo svoj bilten po Hvaru, s obaveznom uputom na kraju: „Pročitaj i šalji dalje.“ (svjedočanstvo B. Novaka u knjizi K. Kurspahića *Zločin u 19:30 u poglavlju Svjedoci Titovog vremena*).

vatsku, iz pera profesora dr. Zdravka Tomca. U rubrici *Zakon o obrani* članci su koji govore o vođenju Oružanih snaga i zapovijedanju njima. Konceptijski od drugog ne odstupa ni treći broj *BjeloWARca* (studenj 1991.). Naslovnica i toga i drugoga broja krasi karikatura (u drugom broju *Bandogaza*), a u trećem pripadnika Zbora narodne garde koji minobacačem umjesto projektila izbacuje bocu pića uz popratni tekst: „Ako su Đurđevčani mogli Turke picekom, možemo onda mi ove Turke flašom.“

Trećim brojem dominira izvod iz *Zakona o obrani* koji se odnosi na zadatke i organizaciju Oružanih snaga Republike Hrvatske. U stručnom, vojno-tehničkom dijelu, objavljen je prvi nastavak feljtona o bojnim otrovima, posvećen zagušljivcima, te prikaz zrakoplova MIG-21. Borcima su preneseni pozdravi njihovih najmilijih, a u *Izboru iz tiska* objavljeni su članci iz *Gardista* (stručni tekst o bliskoj borbi protiv oklopnih sredstava) i *Večernjeg lista* o patnjama Vukovaraca izbjeglih u Bjelovar. Posljednja, šesta stranica cijela je u prigodnim karikaturama.

Četvrti broj *BjeloWARca* pomak je u pogledu kvalitete i izgleda. *Bilten* se pretvara u prave novine. Broj izlazi u prosincu 1991. na osam stranica. Bjelovarska nakladnička kuća ČVOR (direktor Stjepan Horvat) napravila je tehničku pripremu i prijelom na svojim računalima, a fotokopiraonica tadašnje Službe društvenog knjigovodstva (SDK) u Bjelovaru umnožila je bilten u 500 primjeraka. U rad redakcije uključuje se Mladen Medak Gaga, koji je tada obnašao funkciju zapovjednika Jedinice hrvatskih umjetnika Bjelovar pri Operativnoj zoni Bjelovar. „Uredništvo“, na čelu sa Sinišom Slavinićem, koji postaje pomoćnik zapovjednika (a kasnije referent) za političku djelatnost pri Operativnoj zoni Bjelovar, seli se u tzv. *Političarku* ili *Staklenik*, zgradu u kojoj su prije rata stolovale društveno-političke organizacije Bjelovara, a sada se use-lilo kompletno zapovjedništvo Operativne zone Bjelovar. *BjeloWARac* tako postaje „glasilom“ i cijele Operativne zone, a ne samo pripadnika 105. brigade. Tada se u 105. brigadi pokreće časopisa *Vihor*. *BjeloWARac* mijenja svoj „podnaslov“ te više nije *bilten oružanih jedinica Republike Hrvatske Bjelovar* već *bilten jedinica Hrvatske vojske – Bjelovar – Jedinice hrvatskih umjetnika – vod Bjelovar*.

U četvrtom broju otisnut je izvod iz *Zakona o obrani* koji govori o vojnoj obvezi te tekst o novim činovima u Hrvatskoj vojsci koji su u to vrijeme predstavljeni. U stručnom dijelu govori se o obrani od snajperskog djelovanja, a u feljtonu o bojnim otrovima opisuju se krvni bojni otrovi. Uz vijesti (o posjeti *Bedema ljubavi* borcima na bojištu i pogrešnom raketiranju MIG-a „svojih“) i ratne karikature, objavljena je prvi put enigmatska stranica s križaljka. Nijedan tekst ni u četvrtom broju nije potpisan.

U „prave“ novine *BjeloWARac* prerasta svojim petim brojem, koji je ugledao svjetlo dana u prosincu 1991. kao prilog lokalnog tjednika *Bjelovarski list*. U tom broju prvi je put objavljen i impresum. Novine kao glavni i odgovorni urednik potpisuje Siniša Slavinić. Mladen Medak Gaga pomoćnik je urednika, a tehničku i grafičku

obradu novina potpisuju Stjepan Horvat i Svenibor Pohajda. Peti broj *BjeloWARca* izlazi u nakladi od 5.000 primjeraka kao prilog *Bjelovarskog lista*. Zajedno s *BjeloWARcem* otisnuo ga je NIŠP *Prosvjeta* Bjelovar. Uz to, otisnuto je još 1.000 samostalnih primjeraka *BjeloWARca*, koji su podijeljeni besplatno postrojbama Operativne zone Bjelovar. Peti broj *BjeloWARca* počinje, između ostalog, i stihovima Antuna Šoljana:

*Dugo će još Dunav teći,
Platit će se svaka stvar –
Ja vam jamčim gospodo,
Platit ćete Vukovar.*

U tom je smislu zamišljen i sadržaj broja, uoči Božića 1991. Naslovnicu krasi atraktivna mlada dama u odori sa znakovljem Hrvatske vojske iza koje je prepoznatljiva vizura Bjelovara (crkva sv. Terezije i paviljon u središnjem gradskom parku). Župnik Župe sv. Terezije Franjo Bosnar napisao je u tom broju božićnu poruku pripadnicima Hrvatske vojske. Broj nastavlja s objavljivanjem dijelova *Zakona o obrani* (ovaj put dijelove o dužnostima građana u obrani) te feljton o bojnim otrovima s člankom o nadražljivcima. Prvi put opseg broja objavljenih vijesti iznosi 50% u odnosu na ostali tekst. Tome su pridonijele intenzivne aktivnosti jedinice hrvatskih umjetnika, voda Bjelovar, koji sa svojim odjeljenjima, puhačkim orkestrom i glazbenim sastavom obilazi postrojbe i izvodi prigodan program. O tome vijesti donosi *BjeloWARac*. Pribilježeno je i otvaranje Kluba hrvatskih vojnika u Bjelovaru (intervju s Juricom Pađenom), a preko cijele stanice predstavljeni su i listovi Hrvatske vojske koji u to vrijeme izlaze. *BjeloWARac* povećava broj objavljenih pjesama domoljubne tematike, a kao prilog i poklon čitateljima u *BjeloWARac* je umetnut kalendar za 1992. Operativne zone Bjelovar, Jedinice hrvatskih umjetnika vod Bjelovar, koji je sponzorirao *Duhan* iz Bjelovara.

U pauzi do izlaska šestog broja Marijan Novosel napisao je, uredio i u prosincu 1991. na šest stranica umnožio na fotokopirnom stroju izvanredni broj *BjeloWARca*. Taj broj *BjeloWARca* bio je svečarski, u čast priznanja Hrvatske, pa naslovnica vrvi od naslova izrezanih, poput kolaža, iz dnevnog tiska: *Island priznao – odmah!, Kraj ropstva, Njemačka priznala Hrvatsku, I Vatikan priznaje Hrvatsku, Pridružuju se ČSFR, Mađarska i Poljska, Oslobađamo Hrvatsku!, Priznaje i Švedska*. Sam sadržaj tog broja, osim „uvodnika“ Vesne „Pecuš“ o slavju na ulicama Bjelovara u povodu priznavanja hrvatske državnosti od brojnih država te priopćenja „pripadnika 105. brigade HV“ pod naslovom *Njima u spomen* o pogibiji osmorice hrvatskih vojnika u Slavoniji, ostatak broja u znaku je domoljubne poezije i karikature.

Šesti broj novina izlazi u siječnju 1992. u nakladi od 1.200 primjeraka (slika 1). Broj je otisnut u bjelovarskoj tiskari *Prosvjeta*. Na naslovnici broja nalazi se prigodna

karikatura Mladena Medaka Gage u povodu međunarodnog priznanja Hrvatske s tekstem: *Čestitamo Vam Hrvatsku i Slobodno! Izvolite!* (među slobodne zemlje Europe). Na osam stranica broja redakcija ne odustaje od postavljene koncepcije. U *Maloj školi ratovanja* objavljen je strip o pravilnom postupanju sa zarobljenim pripadnicima neprijateljskih postrojbi – izvod iz Ženevske konvencije. Šesti broj *BjeloWARca* zanimljiv je i po reportažama iz Pakraca i danu provedenom s artiljercima minobacačke postrojbe (*Artiljerija tuče pravo u centar*). Iz Australije je stigao podulji članak o humanitarnoj pomoći poslanoj iz te zemlje u Hrvatsku. U vijestima dominira zapis s gostovanja glazbenog sastava *BjeloWARac* na slavonskom ratištu. Ima tu i prenesenih vijesti iz listova Hrvatske vojske, sve više poezije te nezaobilazne ratne karikature i prigodna umjetnička fotografija. U tom broju *BjeloWARca* objavljeni su tekstovi i potpisani. Među onima koji su u tom broju nešto pisali ili fotografirali jesu: Senka Budimir, Siniša Slavinić, Jasna Jelinek, Mato Mađerić, „Maslačak“ i Mladen Medak Gaga.

Sedmi, posljednji „ratni“ broj *BjeloWARca* nosi datum „veljača – ožujak“ 1992. Broj je otisnula bjelovarska *Prosvjeta* u 1.200 primjeraka. Broj ima osam stranica. Na naslovnici dominira fotografija dječaka s hrvatskom šahovnicom iz Australije, koju su Uredništvu *BjeloWARca* poslali kolege iz časopisa *Klokan*, koji su u Sidneyu izdavali mladi Hrvati, od kojih je Mladen Kovačević, u dva navrata, tijekom ratne 1992. bio u Hrvatskoj. Zahvaljujući toj vezi, posljednji brojevi *BjeloWARca* mogli su se čitati i u Australiji. Središnje mjesto broja posvećeno je posljednjem oproštaju od pripadnika Hrvatske vojske stradalih u Kusunjama. Osim tog središnjeg teksta, brojem dominiraju reportaže iz postrojbi (*Pedečeooci, Ruleti*), reportaža iz Pakraca (*Pakrački bluz s podnaslovom Od Šeovice do Pakraca, vodi jedna tanka nit... možda je maljutka, al' ne mora bit'*). Zanimljiva je i fotovijest o časnicima za vezu Ujedinjenih naroda (UN) u Bjelovaru. Od ostalih vijesti izdvaja se tekst o seminaru za IPD-eovce u organizaciji Operativne zone Bjelovar u Daruvaru. Sedmi je broj važan jer je prvi

Slika 1. *BjeloWARac*, broj 6 (1992)

put u njemu objavljen intervju kao novinska forma. Cijela stranica posvećena je poeziji hrvatskih vojnika. Autori tekstova u tom su broju bili: Grozdana Cvitan, Senka Budimir, Siniša Slavinić, Jasna Jelinek, Nenad Marinac, Vesna Pecuš, Frank Tot – Zrinski i Mira – Marija Andrun. Izlaženje novina bilježi hrvatski tisak u zemlji i dalekoj Australiji (časopis *Klokan*).

U studenom 1994. izlazi osmi broj, posvećen jubileju Jedinice hrvatskih umjetnika – vodu Bjelovar i dodjeli spomenica Domovinskog rata pedeset trojici pripadnika tog voda. U uvodniku je opisan put Voda hrvatskih umjetnika Zapovjedništva Operativne zone Bjelovar te kronologija izlaženja biltena/novina *BjeloWARac*. Naslovnicu tog broja krasio je pregled nekoliko najjačih naslovnica do tada objavljenih *BjeloWARaca*. Članak o Vodu hrvatskih umjetnika napisao je Zapovjednik skupine Bilogora, satnije Hrvatski umjetnici, Dubravko Adamović, akademski slikar, a uz članak je dan popis svih članova tog voda. Posljednja stranica tog svečarskog broja bila je u znaku članka Voda hrvatskih umjetnika Bjelovar (*Mir, mir, mir do neba s Jedinicom hrvatskih umjetnika*) te neizostavne poezije, čiji su autori: Frank Tot Zrinski, Vesna Vargović i Nenad Marinac. Osmi broj *BjeloWARca* objavljen je na četiri stranice. Otisnula ga je tiskara *Prosvjeta* d.d. Bjelovar u nakladi od nekoliko stotina primjeraka (nije sačuvan točan podatak). Broj je uredio Siniša Slavinić, a tehnički i grafički obradio Svenibor Pohajda i nakladnička kuća ČVOR iz Bjelovara.

U razdoblju od studenoga 1991. do studenoga 1992. ukupno je izišlo sedam brojeva *BjeloWARca* te 1994. osmi broj na ukupno 60 stranica A4 formata (crno-bijeli tisak). U početku tekstovi nisu bili potpisani ili su bili potpisani samo inicijalima. Među onima koji su pisali za *BjeloWARac* ili su se javljali svojim priložima, fotografijama ili crtežima bili su: Đuro Đeri, Branko Medak, Senka Budimir, Franjo Bosnar, župnik Župe sv. Terezije, Mato Mađerić, „Maslačak“, Vesna Pecuš, Jasna Jelinek, Grozdana Cvitan, Nenad Marinac, Frank Tot Zrinsky (Sydney), Mira – Marija Andrun, Mladen Medak, Siniša Slavinić i Marijan Novosel.

BjeloWARac nije imao potpuno ustaljene rubrike, ali tijekom izlaženja ustalile su se neke od njih koje su se protezale kroz većinu objavljenih brojeva. To su: *Uvodnik*, *Dragi ljudi – hrabri ljudi* (kasnije: *Naši borci*), *Odabir za vas* (kasnije: *Izbor iz tiska*), *Vijesti*, *Čuvari grada*, *Iz Zakona o obrani*, *Mala škola ratovanja*, *Naša priča*.

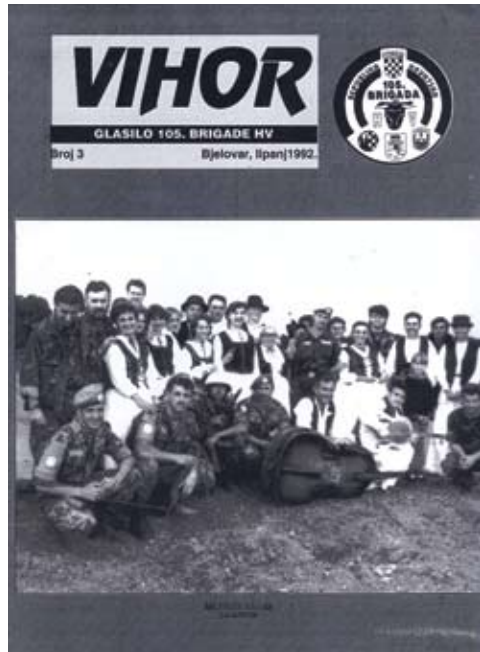
Odlaskom *BjeloWARca* iz 105. brigade i njegovim prerastanjem u glasilo Operativne zone Bjelovar, u Zapovjedništvu 105. brigade pokrenuto je novo glasilo – *Vihor*. Razlozi pokretanja *Vihora* opisani su u uvodniku prvog broja – *Riječ urednika*: „Ovo nije pojava još jednih ratnih novina, koje niču usporedo s razvojem i stasanjem Hrvatske vojske. Ovo je samo novo ruho i novo ime naših ratnih novina... Želja nam je bila da u vremenu u kojem živimo, vremenu prljavog i nametnutog nam rata, imamo svoj list kao dokaz da smo postojali, da smo se borili i umirali za novu i suverenu Hrvatsku.“ U pogledu novinske koncepcije *Vihor* je trebao biti „... sretna

i odmjerena kombinacija između funkcionalnog i ležernog novinskog sadržaja. San nam je da naše novine vojska čita u slobodno vrijeme, samonicijativno.“, napominje urednik. Ukupno su izišla tri broja *Vihora*.

Prvi broj izlazi 1. travnja 1992. na 16 stranica malog, džepnog formata (11 x 15 cm). Glasilo je tiskano u NIŠP-u *Prosvjeta* u Bjelovaru, a dijelio se besplatno pripadnicima 105. brigade. *Vihor* je štampan u manjoj nakladi. Podatak nije točno sačuvan, ali naklada mu nije bila veća od 500 komada. Glavni i odgovorni urednik *Vihora* bio je Stanko Štimac, a u Uredništvu su bili: Vesna Vargović (urednica), Ivan-Miljenko Ređep (grafički urednik), Josip Kurtak (lektor), Marijan Novosel i Zlatko Ferencević (članovi Uredništva). Na naslovnici prvog broja nalazi se fotografija iz Komletinaca, gdje su pripadnici 105. brigade bili razmješteni od kraja 1991. pa sve do pretkraj 1992. Ta je činjenica imala važnu ulogu u pogledu sadržaja i tematike u sva tri broja *Vihora*. U prvom broju, uz niz članaka vezanih za život pripadnika brigade, dvije su stranice posvećene herojima Kusionja, a uz stručne članke o oružju i oruđu, draž broju daju *Crtice s fronte*, šaljivi (vojni) horoskop i *Humor s bojišta*. Već u prvom broju osjeća se prisutnost pjesnikinje Vesne Vargović u Uredništvu časopisa, jer novine naginju književnim temama, pa poezija i kratka priča (s bojišta) postaju dominantnima od prvog broja *Vihora*. Za razliku od listova *BjeloWARac* i *55*, u *Vihoru* je većina objavljenih članaka potpisana, bilo inicijalima, bilo punim imenom i prezimenom, bilo pseudonimom. Tako su u prvom broju *Vihora* autori članaka, poezije i proze: Ivan Lacković Croata, Vesna Vargović, „Igrač“, „Anči“, Ljubica Todorčić, Marijan Bujan, Vinko Nikolić, Z. Kinjerovac, Vinko Gregur (župnik Župe sv. Ane Bjelovar), „ON“, Mato Mađerić, „Mister Mistick“.

Drugi broj *Vihora* izlazi u svibnju 1992. na istom formatu, ali na povećanom broju stranica – 25 (slika 2). U Uredništvu dolazi do malih promjena. Josip Kurtak više nije naveden kao lektor, a kao novi član Uredništva navodi se Milan Biškup (meter). Na naslovnici je slavonski motiv – Slavonka odjevena u tradicionalnu slavonsku nošnju na pragu kuće razgovara s naočitim (hrvatskim) vojnikom koji u ruci drži automatsku pušku. *Vihor* sve više liči na književni časopis, a sve manje na vojne novine, odnosno časopis, s obzirom na to da u njemu dominiraju poezija i kratka priča. U drugom broju pojavljuju se pisma boraca i priče s bojišnice te reportaže (*Otok – niti selo, niti grad, Igrač* i *Obrok kruha bio je veličine kutije šibica* iz pera Stjepana Molnara, ribara iz Vukovara). *Vihor* objavljuje i pisma podrške mladih iz Kanade. Autori su priloga u drugom broju: „Igrač“, Stjepan Molnar, „Majke iz Vukovara“, „ON“, Vesna Vargović, D. V., Ana Cindrić, zapovjednik brigade, Mato Mađerić, Jasna Jelinek, Nenad Marinac, Anđelko Božić i „Mister Mistick“. Prvi put posebno se navode i autori fotografija: Đuro Đeri, Ivan Krmpotić i Stanko Štimac.

Slika 2. *Vihor*, glasilo 105. brigade Hrvatske vojske, broj 3 (1992)

Treći, posljednji broj *Vihora* objavljen je u lipnju 1992. također na 24 stranice malog formata. Novi su članovi Uredništva bjelovarska pjesnikinja Katica Kovrlija, na mjestu lektorice, te Stjepan Benček, kao član Uredništva. Na popisu članova Uredništva više nema Marijana Novosela. Kao autori fotografija navode se: Đuro Đeri, Srećko Stančin i Miroslav Sinek. Na naslovnici trećeg broja skupna je fotografija na kojoj su članovi nekog folklornog sastava u narodnim nošnjama (u prvom planu dominira „bajs“, a jedan od folklorša drži tamburu), pomiješani s pripadnicima bjelovarske 105. brigade Hrvatske vojske i pripadnicima (očito ruskog kontingenta) mirovnih snaga Ujedinjenih naroda. I treći broj dijeljen je besplatno pripadnicima bjelovarske 105. brigade, a prvi put navode se i sponzori koji su omogućili štampanje tog broja u NIŠP-u *Prosvjeta* u Bjelovaru. Autori su tekstova, poezije i proze u trećem broju: Đuro Đeri, Marica Sostarec (SAD – Fragmonth), Vesna Vargović, Mato Mađerić, Frank Tot – Zrinski (Australija), „Igrač“, Mato Rumenjak, Nenad Marinac, „Štefica iz 105-te“, Darinko Burulić, Jakov Ivančević, Z. Kinjerovac, M. Levak, Katica Kovrlija, Željko Horvat, „Purger“.

Analizirajući rubrike koje su prevladavale u *Vihoru*, u sva tri broja pojavljuju se: *Riječ urednika*, *Prenosimo*, *Oružje*, *Dušom i sviješću*, *Iz dna duše*, *Crtica s fronte*, *Šaljivi horoskop*, *Humor s bojišta*. Nakon dolaska UNPROFOR-a te povlačenja i demobilizacije dijela 105. brigade, *Vihor* prestaje izlaziti.

Zahvaljujući ratnim novinama bjelovarskoga 55. samostalnog bataljuna, kratko nazvanima 55, bjelovarsko ratno izdavaštvo imalo je „prave“ novine u punom smislu te riječi.

Prvi broj ugledao je svjetlo dana 31. siječnja 1992. pod nazivom *55 – ratne novine 55. samostalnog bataljuna Bjelovar*. *55-ica* je pokrenuta kao dvotjednik (slika 3). Razlozi pokretanja objašnjeni su u *Uvodniku* prvog broja pod naslovom *Što želimo*: „Ratne novine žive dok rat traje. U svjetlu ove jednostavne istine mi se nadamo i želimo da ovaj rat ne potraje dugo, dakle, nadamo se da nećemo dugo izlaziti. Želimo sami sebi što brži kraj. Želimo istovremeno, u vremenu u kojem živimo, postati dokumentom vremena. Za naraštaje koji dolaze i za novu buduću Hrvatsku. Želimo postati svjedokom razvoja i rađanja da se ovo barbarstvo i ovaj nikad viđeni prljavi rat, žrtve, odricanja, progoni ne zaborave...“

Zahvaljujući profesionalnom sastavu Uredništva, *55-ica* je od samog početka imala sve atribute novina. Njezin novinski lik nije se postupno izgrađivao kroz

Slika 3. 55, broj 1 (1992)

praksu, iz broja u broj, kao što je to bio npr. slučaj s *BjeloWARcem*, koji je prošao put od brigadnog biltena do ratnih novina Operativne zone, ili s *Vihorom*, koji je od prvog do zadnjeg broja bio više književni časopis negoli ratne novine. Svoj koncept i sadržajnost u smislu pravih vojnih novina, *55-ica* može zahvaliti prije svega Miroslavu Mrkobradu, glavnom uredniku, profesionalnom novinaru i uredniku najprije lokalnih novina (*Bjelovarski list*), a potom i nekih nacionalnih izdanja. Mrkobrad je od prvog broja zanatski korektno postavio koncepciju lista, poštujući sve elemente koje novine moraju imati, tako da *55-ica* njeguje sve oblike novinarskog izražavanja, pa su – osim vijesti, priča, pisama – česti oblici intervju i reportaža. Glavni urednik novina bio je Miroslav Mrkobrad, odgovorni urednik Josip Tolnaj, a u redakciji su bili: Darko Balažin i Damir Šket. Za grafičko-tehničku opremu brinuo se Svenibor

Pohajda. Ukupno je izišlo sedam brojeva *55-ice* na B4 formatu, na osam stranica, a sve su otisnute u privatnoj tiskari *Grata* u Bjelovaru. Sadržaj novina najviše je bio posvećen pripadnicima 55. samostalnog bataljuna. Iznimno profesionalno pratile su ratni put 55. samostalnog bataljuna.

U prvom broju (nosi datum 31. siječnja 1992.) novine bilježe dolazak pripadnika Zaštitnih snaga Ujedinjenih naroda (*United Nations Protection Forces*, UNPROFOR), časnika za vezu Ujedinjenih naroda te europskih promatrača u Pakrac. Fotovijest o tome, iz pera fotoreportera lokalnoga *Bjelovarskog lista* Đure Đerija, dominira naslovnicom prvog broja. Na naslovnici je i obraćanje brigadira Miroslava Jerzečića, zapovjednika Operativne zone Bjelovar, koji u tom svojevrsnom „političkom uvodniku“ opisuje kako je ustrojen 55. samostalni bataljun te njegove dotadašnje dosege na vojnom polju. Prvi broj jasno označava koncepciju koju neće napustiti do posljednjeg broja (lipanj 1992.). Tako središnje mjesto u prvom broju imaju reportaže i portreti boraca (*Na prvoj liniji – zasad mirno*, o *Galebovima* iz Velikog Trojstva, na pakračkom bojištu, *Mali noćni razgovori* o jednom od najstarijih pripadnika 55. samostalnog bataljuna – „Djedu“ Mirku na liniji u Batinjanima, o „Dudi iz Bjelovara“...). *55-ica* ne donosi samo članke o životu pripadnika 55. samostalnog bataljuna koji su na pakračkoj bojišnici već i o drugim postrojbama s kojima su u dodiru na tom prostoru. Tako se u prvom broju može čitati i reportaža o 57. bataljunu iz Grubišnog Polja, koji je razmješten u Kusonje. Tu je i vijest o ekshumaciji u Kusonjama, u kojoj je iskopano 20 tijela bjelovarskih vojnika, ubijenih na najstrašnji način.

Vijest, kratka i proširena, oblik je novinskog izražavanja koji je također karakterističan za prvi broj novina. Nisu zaobiđeni ni stručni testovi, pa u prvom broju borci mogu čitati o svojim pravima i pravima svojih obitelji tijekom rata. Iz *Zakona o obrani* objavljeni su članci o radnoj obvezi i služenju vojnog roka u Hrvatskoj vojsci, a iz *Narodnih novina* sve o novčanim naknadama u Hrvatskoj vojsci. Karikatura je zastupljena, i to u velikoj mjeri, u prvom broju *55-ice*, pogotovo na posljednjoj stranici, koja je zadržala tu koncepciju, pod naslovom *Na kraju balade* svih sedam brojeva. Tu su se redovito objavljivale lakše teme: red karikatura – red aforizama/šala – skandinavka. Većina tekstova u prvom broju nije potpisana (potpisane su samo fotovijest s naslovnice – Đ. Đeri i vijest o izložbi fotografija – R. Stojković). U novinskom tekstu ne upotrebljava se govor mržnje ni novi vokabular koji je preplavio medije u tom vremenu u Hrvatskoj (kraj 1991. i početak 1992.). Suradnici/autori su u prvom broju: Miroslav Mrkobrad (gotovo svih reportaža), Đuro Đeri, Ružica Stojković (urednica *Bjelovarskog lista*), Branko Medak (karikaturist), Pero Galogaža (enigmatika).

Drugi broj izlazi 17. veljače 1992. Naslovnicom dominira fotografija djevojčice ispred razrušenog doma, čime se željela naglasiti sva tragedija rata i stradanja civila na prvome mjestu. Uz to, na prvoj je stranici i izvod iz razgovora s ministrom obrane Gojkom Šuškom, koji je boravio u Bjelovaru. Šušak komentira dola-

zak snaga Ujedinjenih naroda i najavljuje demobilizaciju ljudi sa sela zbog početka poljoprivrednih radova. Brojem dominiraju reportaže iz postrojbi (prvi vod 3. čete u članku *Nema šetnje ulicom, Zmije*) te portreti boraca (*Doktor Branko – liječnik sa sto ruku*, Ranko Dostal – *Strah je ljudski, kukavičluk ne priznajem...*). Drugo rođenje Jerka i Damira razgovor je s vojnicima koji su mjesec dana bili u neprijateljskom zarobljeništvu. Taj je članak kao središnji objavljen na duplerici drugog broja. U to vrijeme i Rusija je, kao 43. država, priznala Republiku Hrvatsku, što 55-ica bilježi na svojim stranicama. Drugi broj lista donosi i vijesti iz „obične“ svakodnevne politike, pa u rubrici *Društvo i politika* obavještava svoje čitatelje o zasjedanju Sabora i problematici biranja saborskih zastupnika. List nastavlja objavljivati borcima zanimljive teme iz zakonske regulative (npr. o pravu na dječji doplatak u Hrvatskoj vojsci i pravu na besplatna drva za ogrjev – *Besplatnih drva – nema!*). U drugom broju pokreće se i rubrika *Oružje*, u kojoj je predstavljen pištolj Zbrojovka 75. 55-ica objavljuje i *Zdravstveni bilten* svojih pripadnika, pa tako u drugom broju saznajemo da je na dan 17. veljače u 55. bataljunu bilo „...19 ranjenih i povrijeđenih vojaka“. Od tog broja petoro ih je bilo na bolničkom liječenju. Bolesna su i na poštedi bila još 34-vorica (uglavnom od prehlade, ali i onih sa psihoneurotskim smetnjama). List bilježi i pogibiju jednog svog pripadnika. Na zadnjoj, osmoj stranici lista osvanula je i nova rubrika *Sport*, u kojoj su objavljene vijesti iz šaha i malog nogometa te proglašenja najboljih sportaša grada Bjelovara za 1991. Uredništvo drugog broja pojačano je novim suradnicima (Sanja Belec i Ante Lukač). Većina tekstova i dalje je nepotpisana. Autor im je Miroslav Mrkobrad. U drugom broju (od potpisanih) pišu: D. B., Jasna Jelinek, SANI, „Zdravka“, D. Balažin i B. Medak.

Treći broj objavljen je 3. ožujka 1992. Naslovnicom dominiraju fotografija razorene (spaljene) građevine (najvjerojatnije negdje u Pakracu) i fotovijesti o nesvakidašnjem krštenju u Velikom Trojstvu. Naime malom Antoniju kumovi su bili svi pripadnici 2. čete 55. samostalnog bataljuna, njih 36, čiji je pripadnik i Antonijev otac. U trećem broju nastavljen je podlistak o povijesti 55. samostalnog bataljuna, koji piše Josip Tolnaj. Zapovjednik 2. operativne zone Miroslav Jerzečić najavljuje djelomičnu demobilizaciju ljudstva 55. samostalnog bataljuna, s obzirom na dolazak mirovnih snaga na područje bivše Jugoslavije, pa tako i na pakračku bojišnicu. Duplerica je posvećena portretima i razgovorima s pripadnicima bataljuna, a sve u znaku dolaska plavih kaciga. Svoja mišljenja o tome iznose komandiri četa, članovi zapovjedništva bataljuna itd. U raznim vijestima u trećem broju 55-ica piše o smjeni na terenu, *Radoznala kamera* bilježi „male razgovore“ zapovjednog kadra... U rubrici *Oružje* opisan je prvi hrvatski pištolj, a sve je više pisama i poezije s terena. Povećava se broj potpisanih članaka u listu. Osim onih „redakcijskih“, autori su naslova koji se spominju: J. Tolnaj, Sanja Turčić, M. B. M. (Mare Bulić Mrkobrad), SANI, Reni, S. Slavinić, S. B. (Senka Budimir) i B. Medak.

Četvrti broj *55-ice* objavljen je 18. ožujka 1992. Naslovnicom dominira velika fotografija zgrada i razorenog središta Pakraca. U tijeku su pripreme za razmještaj pripadnika Ujedinjenih naroda, plavih kaciga na linijama razgraničenja, pa tako i na daruvarskome i pakračkome području, na kojem su razmješteni i pripadnici 55. samostalnog bataljuna. List 55 bilježi posjete brigadnoga generala Carlosa Zabala i časnika Ujedinjenih naroda Zapovjedništvu Operativne zone Bjelovar, a o toj problematici izjavu za novine daje Ivan Plasaj, brigadir u 2. operativnoj zoni. Uz standardne reportaže s terena, predstavljanje dijelova postrojbe (4. satnija, *Što se pingvina tiče*, prateći vod...), portrete boraca, brojem dominira razgovor s Vinkom Šebaljem, načelnikom štaba 55. samostalnog bataljuna, i velik tekst o zarobljeničkim logorima u okupiranom dijelu Hrvatske, Srbiji i BiH. Dan je pregled s kartom svih logora i zatvora. S obzirom na primirje, ima vremena i za sport. U reportaži *Sveukupno – dobri rezultati* fotografijom i tekstem govori se o nastupu pripadnika bataljuna na sportskim susretima 77. samostalnog bataljuna Grubišno Polje u kuglanju, malom nogometu, streljaštvu i šahu. Uvedena je i šaljiva rubrika *Minska polja* sa šalama i pošalicama te *Žene u HV*, a zabilježen je i dolazak televizijske ekipe s Karmelom Vukov i TV Gardijadom. I u ovom je broju potpisano malo naslova, pa se kao autori mogu iščitati samo: Dr. B. Heged i SANI.

Peti broj *55-ice* objavljen je 7. travnja 1992. Naslovnica je u kolažu fotografija na kojima se isprepliću snajperist, razrušena crkva, pripadnica postrojbe Ujedinjenih naroda i baka – stradalnica rata. Uz fotografije objavljen je set kratkih vijesti (*Iz zemlje i svijeta*): Na pakračkom bojištu: *Neprijatelj i dalje krši primirje*; Agresija Jugovojске i srpskih paravojnih formacija se nastavlja: *I u Bosni i Hercegovini – rat!*; Ujedinjeni narodi: Nambiar: *Prema planu*; U posljednji trenutak: *SAD priznao Hrvatsku*). Na drugoj stranici udarni tekst posvećen je rasporedu mirovnih snaga Ujedinjenih naroda, s kartom Hrvatske i označenim rasporedom gdje su i iz koje zemlje dolaze koje snage Ujedinjenih naroda, s oznakom datuma kada će biti raspoređene. Uz predstavljanje pripadnika i dijelova postrojbe, pisma s fronte i poeziju, uvedena je rubrika *Rat i zdravlje*. Dr. B. Heged piše o čiru želuca i dvanaesterca. Objavljen je i razgovor s komandirima 2. satnije Josipom Čehom, koji govori o potrebi raspodjele tereta rata na sve podjednako. Nova je rubrika i *Ekologija i rat*. O šumi Bedenik, šumi s posebnom namjenom, koja je spriječila katastrofu nakon eksplozije *Barutane*, piše Milan Presečan, dipl. inž. šumarstva. Nastavljeni su *Povjerljivi razgovori* te stručne teme (*Održavanje oružja*, a zadnja je stranica standardno u znaku šala, mudrih misli, fotovijesti i skandinavke). Najveći broj objavljenog u tom broju i dalje je nepotpisan. Autori su onog malog broja potpisanih naslova: dr. B. Heged, Milan Presečan i B. Medak.

Šesti broj novina nosi datum 11. svibnja 1992. Preko cijele je naslovnice fotografija ispucanih topničkih čahura s vojnikom u daljini koji odlazi, što je znak dolaska i

razmještaja bijelih kaciga i odlaska vojnika 55. samostalnog bataljuna. List nastavlja ovjekovječivati svoje pripadnike i dijelove postrojbe. Objavljene su i dvije fotografije prvih „postava“ 55. samostalnog bataljuna u članku pod naslovom *Tako je počelo*. U reportažama s pakračkog bojišta objavljene su skupne fotografije pripadnika 55. samostalnog bataljuna. Nestrpljenje zbog skore demobilizacije i dolaska plavih kaciga osjeća se i iz teksta i iz naslova: *Svi su već nestrpljivi*. Iz broja se vidi ta napetost i varljivi mir na bojišnici (Artiljerijski vod: *Oružje ukopano i – šuti*). Iščekivanje dolaska onih sa strane da uvedu mir. Možda zato fotoaparati i novinarski notes „odlazi“ u dijelove postrojbe koje su duboko u pozadini, u Bjelovaru, pa je predstavljena financijska služba bataljuna: *Kad će plaća?* i logistika (*Administracija moja*) te Slavko iz saniteta. Sve je više poezije koju šalju pripadnici postrojbe. Dr. B. Heged piše o glavobolji u stalnoj rubrici o zdravlju, M. Presečan o šumi koja je spasila Bjelovar (*Bjelovar, ekologija i rat*). Autori koji su potpisani u tom broju jesu: SANI, Valentina Soptija (pjesme), dr. B. Heged i Milan Presečan.

Posljednji, sedmi broj lista 55 objavljen je 24. lipnja 1992. Na naslovnici su dvije fotografije pustih ulica nekog sela i spaljene kuće, iz čijeg se zgarišta izdiže samo dimnjak. Jedini tekst na naslovnici kaže sve: *Sektor zapad (pakračko bojište) UNPROFOR preuzeo odgovornost*. To je početak kraja bataljuna, odnosno znak skore demobilizacije i prestanak izlaženja bataljunskih novina. Nakon gotovo 11 mjeseci ratovanja pripadnici bataljuna poželjeli su se svojih domova i kuća. To se nedvosmisleno vidi iz uvodnog teksta sedmog broja *55-ice*. No pomalo je prisutna i dezorijentiranost, kao da nije sve gotovo... „nije dovršeno do kraja“. Broj objavljuje pohvale bataljunu za njegov doprinos u ratnim djelovanjima na pakračkom bojištu, pa je tu i pohvala predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana 55. samostalnom bataljunu „... za visok moralni stav, dobar vojnički ustroj i uspjehe u osvajanju vojarni u Bjelovaru i na zapadnoslavonskoj fronti...“ Tu su i riječi samog zapovjednika 55. samostalnog bataljuna M. Šipraka (*Značajna uloga samoorganiziranja bataljuna*). Nastavljeno je predstavljanje vojnika pripadnika postrojbe i pojedinih odjeljenja. U *Aktualnostima* S. S. (Siniša Slavinić) piše o problematici podjele imovine bivše Jugoslavije. Broj obiluje fotovijestima „dečki“ s pakračkog bojišta. No središnji je članak onaj o Domovinskom ratu u crnim brojkama – *Crne brojke rata* – u kojem su objavljeni podatci, po regijama, o broju ranjenih i poginulih po različitim strukturama (Zbor narodne garde, Ministarstvo unutarnjih poslova, rezervni i aktivni sastav, civili, djeca, svećenici, medicinsko osoblje, novinari, stranci). Prema tim podatcima, čiji je izvornik objavljen u *Novom vjesniku* 15. lipnja 1992., na području zapadne Slavonije (dakle pakračkom/daruvarskom bojištu, gdje je bio razmješten bjelovarski 55. samostalni bataljun) u razdoblju 17. kolovoza 1990. – 14. lipnja 1992. ranjen je jedan novinar, a nijedan nije poginuo. Na istočnoslavonskom ratištu (gdje je u tom periodu bila razmještena bjelovarska 105. brigada) dva su novinara ranjena, a sedam ih je poginulo.

U tim brojkama ima i novinara koji su pisali za bjelovarske ratne novine. Od članova Uredništva sva tri lista koja su ovdje izlazila i koja predstavljamo nitko nije smrtno nastradao u ratnim djelovanjima odnosno na zadatku. Fotoreporterka bjelovarskih glasila i dopisnica zagrebačkog *Vjesnika* Senka Budimir surađivala je u *BjeloWARcu* i *55-ici*. Prilikom obilaska pripadnikā 105. brigade na istočnoslavonskom ratištu 1992. godine s Umjetničkim vodom Operativne zone Bjelovar (i kao članica tog voda) Senka Budimir i pjevačica glazbenog sastava *BjeloWARac* Dunja Felsner (također članica Voda umjetnika), koji je zabavljao postrojbe u Slavoniji, na Bosutu su čamcem naišle na, u pijesku skrivenu, protupješađijsku odskočnu minu. Tom prilikom Senka Budimir bila je ranjena u prste ruke, a Dunja je dobila šrapnele po nozi. Tada je ranjeno i nekoliko vojnika 105. brigade. Đuro Đeri, novinar i fotoreporter *Bjelovarskog lista* i suradnik *BjeloWARca* i *55-ice* bio je ranjen na godišnjicu obilježavanja masakriranih bjelovarskih policajaca i vojnika u Kusonjama, također od postavljene protupješađijske odskočne mine. Suradnica u oba lista Jasna J., nakon što je saznala da joj je ubijen zaručnik, oduzela si je život.

U stalnoj liječničkoj rubrici posljednjeg broja *55-ice* tema su neuroze. Tu su i pisma s fronte, poezija, a zadnja, osma stranica u znaku je kratkih šaljivih priča (*Minska polja*), fotovijesti i skandinavke. Veći broj članaka prvi je put potpisan. Autori su u tom broju: Renata, Valentina Soptija (pjesme), dr. B. Heged, S. S. (Siniša Slavinić), A. Lukač i J. I.

Kao svake prave novine, i *55-ica* je bila od prvog broja rubricirana. Stalne ili povremene rubrike novina bile su: *Podlistak*, *U zadnji trenutak*, *Iz Zakona o obrani*, *Ek-skluzivno*, *Zabilježeno (vijesti s terena)*, *Oružje*, *Zdravstveni bilten (pripadnika bataljuna)*, *Pisma s fronte*, *Poezija*, *svakog trenutka*, *Politika*, *Sport*, *Na kraju balade (kasnije i Minska polja)*, *Šale* i sl. na zadnjoj stranici. Svih sedam brojeva izišlo je na osam stranica u trobojnom tisku („crven – bijeli – plavi“), u kojem je dominirala plava boja slova i crvena naslova, koje se željelo istaći.

Zaključak

Može se zaključiti da su bjelovarske ratne novine, bez obzira na kratkoću izlaženja i ograničeni prostor izlaženja, djelujući lokalno, ostvarile ciljeve – globalno. Bjelovarske ratne novine bile su to u svoj svojoj potpunosti. Bile su u cijelosti dijelom vojnog novinarstva Hrvatske. Poštivale su svojim žanrom i sadržajem veći dio osnovnih značajki vojnog novinarstva, a bile su, dakako, i u sprezi sa sustavom propagande, vodeći obrambenu vojnu promidžbu, prije svega usmjerenu prema pripadnicima postrojbi Zbora narodne garde, odnosno Hrvatske vojske, u čijem su sastavu izlazile.

Popis korištene literature i izvora

Knjige

- Anić, Goldstein (2007.), *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi liber.
- Ivanić, S. (2006.), *Da se ne zaboravi, 105. brigada HV-a u Domovinskom ratu* (1991. – 1992.). Bjelovar: Marigraf d.o.o.
- Kurspahić, K. (2003.), *Zločin u 19:30: Balkanski mediji u ratu i miru*. Sarajevo – Beč: Media centar i SEEMO.
- Malović, S. (2003.), *Novine*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Sapunar, M. (2004.) *Osnove znanosti o novinarstvu*. Zagreb: ITG.
- Slavinić, S. (2010.), *Bjelovarske ratne novine – etički prijepori ratnog izvještavanja*. Bjelovar: Čvor.

Časopisi

- Slavinić, S. (1996.), *Bjelovarsko ratno izdavaštvo*, Pučki kalendar Županije bjelovarsko-bilogorske, str. 152-153, Bjelovar.
- BjeloWARac*, časopisi, brojevi 1-8, Bjelovar, 1991. – 1994.
- 55*, časopisi, brojevi 1-7, Bjelovar, 1992.
- Vihor*, časopisi, brojevi 1-3, Bjelovar, 1992.

Siniša Slavinić, dipl. novinar
Čvor. d.o.o., Matice hrvatske 24
43 000 Bjelovar
sinisa@cvor.hr